

Korespondence arcibiskupa Leopolda Prečana stran evakuace nejcennejších obrazů z arcibiskupské zámekové galerie v Kroměříži v závěru 2. světové války

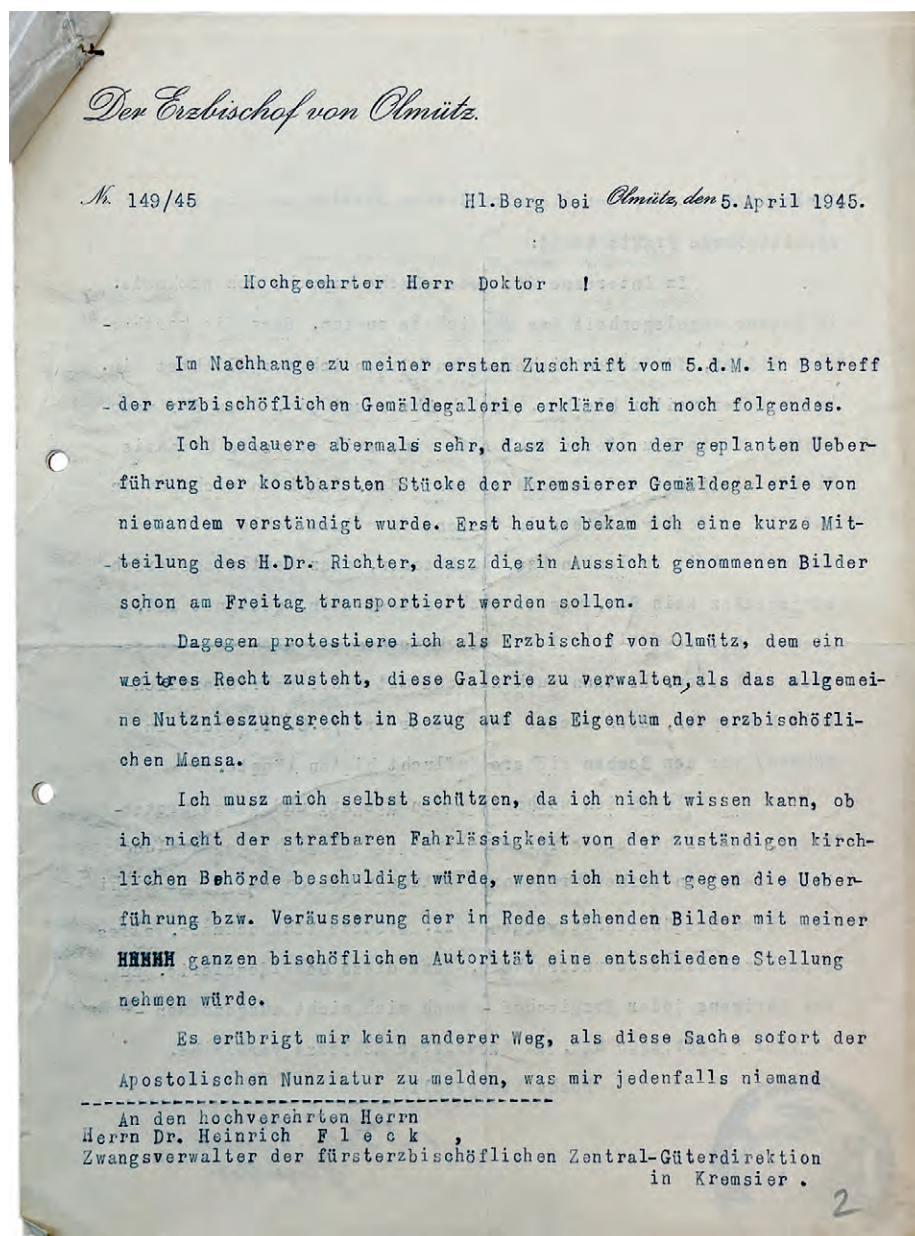
prof. PhDr. Ivo Hlobilovi, CSc.

„Mimochodem Tizian zde zůstal, protože kvůli své velikosti nemohl být naložen.“¹ Tato slova obsahuje jeden nově nalezený dopis týkající se transportu nejcennejší části obrazové sbírky olomouckých biskupů a arcibiskupů ze zámku v Kroměříži v samotném závěru 2. světové války do Jindřichova Hradce. Objevení korespondence olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana (1866–1947) s nuceným správcem knížecího arcibiskupského ústředního ředitelství statků v Kroměříži dr. Heinrichem Fleckem nám umožňuje prohloubit poznání o dějinách kroměřížské obrazárny za 2. světové války a doplnit je o několik cenných informací ze tří dosud neznámých dopisů.²

Památkový úřad v Brně se začal poprvé zabývat zabezpečením arcibiskupských sbírek v Kroměříži v říjnu 1940. V případě obrazárny prof. Karl Kühn (1884–1945), tehdejší německý ředitel Památkového úřadu v Brně, zvažoval dvě možnosti: buď deponovat obrazy do sály terreny, anebo je transportovat do některého z blízkých zámků: Zdislavice, Litenčice nebo Střílek. V průběhu roku 1943 byl vyhotoven soupis sbírky, byla roztržena díla podle priority k záchraně a učiněna řada preventivních opatření. V září následujícího roku nechal prof. Karl Kühn všechny obrazy včetně celého zámku nafotografovat Fotometrickým institutem z Prahy.³ Nejpozději 19. března 1945 byly obrazy sneseny do sály terreny, a to navzdory skutečnosti, že tento prostor byl pro deponování obrazů kvůli vysoké vlhkosti naprosto nevhodný. Z již dříve nalezených dokumentů jsme disponovali informacemi, že v závěru války byla nejcennejší část obrazové sbírky transportována pod přímým dozorem Památkového úřadu

■ Poznámky

1 Dopis Heinricha Flecka olomouckému arcibiskupovi Leopoldu Prečanovi z 9. dubna 1945, Olomouc, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Ústřední ředitelství arcibiskupských statků Kroměříž (dále jen ÚŘAS Kroměříž), inv. č. 24 605, signatura ZV 63, karton 3596, fol. 1.

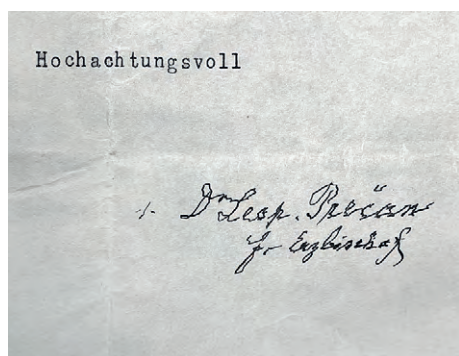
1

2 Olomouc, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond ÚŘAS Kroměříž, inv. č. 24 605, signatura ZV 63, karton 3596. Všechny tři dopisy jsou přepsány v příloze tohoto textu. K dějinám obrazárny za 2. světové války srov. Jana Zapletalová, Kroměřížská obrazárna: postup protektorátní památkové péče během druhé světové války, in: Helena Dáňová – Klára Mezihoráková – Dalibor Prix (edd.), *Artem ad vitam. Kniha k počti Ivo Hlobila*, Praha 2012, s. 626–633. Ve stejném fondu se nachází ještě plán protiletecké obrany nucené správy zámku v Kroměříži, srov. Olomouc, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond ÚŘAS Kroměříž, inv. č. 24 604, signatura ZV 62, karton 3597. K Leopoldu Prečanovi v období 2. světové války srov. Petr Kopecký, *Olomoucký arcibiskup Leopold Prečan v letech 1939–1947*, magisterská diplomová prá-

Obr. 1. Dopis olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana Heinrichu Fleckovi z 5. dubna 1945, Olomouc, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Ústřední ředitelství arcibiskupských statků Kroměříž, inv. č. 24 605, sign. ZV 63, kart. 3596, fol. 4. Foto: Jana Zapletalová, 2022.

ce, Katedra historie FF UP, Olomouc 2016. Srov. též Vít Němec, Olomoucký arcibiskup ThDr. Leopold Prečan (1866–1947). Příspěvek k historickému bádání o jedné z významných osobností v dějinách olomoucké arcidiecéze první poloviny 20. století, *Střední Morava. Vlastivědná revue* 34, 2021, s. 4–23.

3 Fotografie všech obrazů, ale i dalších interiérů zámku se dochovaly ve dvojím vyhotovení: ve fotoarchivu Národního památkového ústavu, územního odborného

2

Obr. 2. Podpis olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana z dopisu Heinrichu Fleckovi z 5. dubna 1945, Olomouc, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Ústřední ředitelství arcibiskupských statků Kroměříž, inv. č. 24 605, sign. ZV 63, kart. 3596, fol. 5. Foto: Jana Zapletalová, 2022.

do jižních Čech v obavách z poškození při možných bombových útocích na Kroměříž.⁴

Nově nalezená korespondence nám poskytuje bližší informace o okolnostech tohoto transportu. Konkrétně jde o dva dopisy olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana z 5. dubna 1945 a odpověď dr. Heinricha Flecka napsanou 9. dubna 1945. Nemocný sedmdesátiletý arcibiskup Prečan je psal ze své vily na Svatém Kopečku, kde byl v podstatě internován po celé období 2. světové války. Oba strojopisné listy vlastnoručně signoval, značně roztrženou rukou.

V prvním listu ze čtvrtku 5. dubna 1945 píše, že byl právě zpraven o tom, že by následující den mělo být odvezeno 25 kusů nejcennějších obrazů z arcibiskupské obrazové sbírky v Kroměříži do Jindřichova Hradce z důvodu jejich ochrany před případnými válečnými škodami.⁵ Arcibiskup se proti tomuto rozhodnutí rázně ohradil, a to nejen proto, že ho nikdo o tomto úmyslu neinformoval, ale zejména z obavy o zabezpečení děl. Uvedl, že „jako arcibiskup olomoucký má nejen právo, ale také povinnost udržovat arcibiskupskou obrazovou sbírku v Kroměříži v pořádku“. Byl přesvědčen, že „drahocenné obrazy“ budou ve větším bezpečí, zůstanou-li všechny deponovány v nějaké dobře zajištěné místnosti kroměřížského zámku, který pokládal za dostatečně pevný a dobře vystavěný. Pro potvrzení svých obav před jakoukoli deportací děl mimo zámek zmínil případ, kdy železniční vagón naložený uměleckými díly z blíže neupřesněné země, transportovanými právě tak s cílem jejich ochrany před válečným poškozením, zůstal stát otevřený a nezabezpečený v kolejisti neupřesněné železniční stanice.⁶ Arcibiskup rovněž podotkl, že železniční

dopravu v době četných náletů a útoků na železnici pokládá za mimořádně rizikovou pro převoz obrazů do jižních Čech.

Apeloval proto na dr. Heinricha Flecka, aby „jako správce arcibiskupova majetku zasáhl s veškerou silou své autority na kompetentních místech“.⁷ Žádal též na správci, aby vyřídil jeho rozhořčení nad skutečností, že se ho jako arcibiskupa olomouckého nikdo v tak závažném rozhodnutí ani nezeptal, přičemž připomenul zásluhy svých předchůdců i své o obrazovou sbírku, která podle jeho slov náleží k nejdůležitějším sbírkám svého druhu. Závěrem svého prvního listu ještě upozornil, že v tomto případě se jedná o postoupení cenného církevního majetku v hodnotě přesahující 30 tisíc lir, tudíž je jako arcibiskup vázán povinností získat k takové akci souhlas Svatého stolce, bez čehož by byl každý takový právní úkon neplatný.

Věc arcibiskupu Prečanovi ležela v mysli patrně s takovou naléhavostí, že téhož dne odeslal dr. Fleckovi ještě jeden dopis.⁸ V mezidobí totiž evidentně obdržel krátkou zprávu od dr. Aloise Richtera (1884–1958), který jako archivář a knihovník spravoval během válečných let knížecí arcibiskupskou obrazárnu, že by vybrané obrazy měly být transportovány již nadcházejícího dne, tj. v pátek 6. dubna 1945. „Protestuji proti tomu jako arcibiskup olomoucký, kterému přináleží větší právo spravovat tuto galerii.“⁹ Evidentně byl však opatrný i z jiných důvodů: „Musím se chránit, protože nemohu vědět, zda bych nebyl příslušným církevním orgánem obviněn z trestného činu nedbalosti, kdybych proti převodu nebo postoupení dotyčných obrazů nezauljal s veškerou biskupskou autoritou rozhodné stanovisko.“¹⁰ Upozorňuje ještě, že celou záležitost bude muset neprodleně nahlásit papežské nunciatuře. Proto ještě jednou žádá adresáta dopisu o intervenci na příslušných místech, aby nejcennější obrazy zůstaly nadále v zámku. Opakuje své přesvědčení, že „monumentální a pevná konstrukce tohoto zámku skýtá mnohem větší záruku než jakákoli jiná podobně pevná stavba“.¹¹ Vyzdvihuje nadále solidnost stavby sály tereny, kde obrazy byly ve válečné době, jak ostatně víme z jiných pramenů,¹² uloženy navzdory extrémní vlhkosti této prostory, pro obrazy z klimatického hlediska zcela nevhodné. Svůj list uzavírá opětovným jasně vysloveným nesouhlasem: „Tímto opětovně protestuji proti způsobu, jakým má být tato pro arcibiskupství tak důležitá sbírka odstěhována ze současného místa uložení a přemístěna na místo, které neznám, a znovu žádám, aby bylo učiněno vše pro to, aby tato obrazová galerie,

do níž mimochodem každý arcibiskup – mě nevyjímajíc – tolik přispěl, zůstala na zámku v Kroměříži.“

Odpověď na oba dopisy ze čtvrtku 5. dubna zaslal dr. Heinrich Fleck arcibiskupovi následující pondělí, tj. 9. dubna 1945, kdy vysvětlil, že se s ním nemohl poradit vzhledem ke krátkým lhůtám, které stanovilo ministerstvo. K transportu nejcennější části kroměřížské obrazárny dal údajně prof. Karlu Kühnovi výslovný pokyn německý ministr, který si prý vyžádal osobní hlášení o průběhu akce.¹³ Dr. Fleck ubezpečil arcibiskupa, že obdržel zprávu, že obrazy v mezidobí dorazily bezpečně na místo určení a vlastnické právo olomouckých arcibiskupů na odvezené obrazy není nikterak narušeno. Největší chef-d'oeuvre sbírky, Tizianův obraz *Apollón a Marsyas*, evakuován nakonec nebyl. Správce poznamenal, že se obraz kvůli jeho velikosti nepodařilo naložit. Poměrně bizarní skutečnost na to, že Tizianův *Apollón a Marsyas* představuje nejcennější dílo obrazové sbírky olomouckých biskupů a arcibiskupů na zámku v Kroměříži, čehož si byli všichni vědomi. Společně s dr. Richterem našel dr. Fleck podle svých slov na zámku úkryt, kam Tizianův obraz chtějí relativně bezpečně uschovat.

Zbývající část historie transportu obrazové sbírky do Jindřichova Hradce je již známá.¹⁴ Dne 11. dubna 1945 předala restaurátorka Hedvika Böhm Hajek správci Černínského archivu na žádost Památkového úřadu osm beden

■ Poznámky

pracoviště v Brně a v archivu Generálního ředitelství Národního památkového ústavu v Praze.

⁴ Informace uvedené v tomto odstavci byly již publikovány, srov. Zapletalová (pozn. 2).

⁵ Srov. Příloha 1.

⁶ Nepodařilo se určit, o jaký případ se jedná.

⁷ Srov. Příloha 1.

⁸ Srov. Příloha 2.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

¹² Srov. Zapletalová (pozn. 2).

¹³ Nelze samozřejmě ani vyloučit, že za evakuaci nejcennější části kroměřížské obrazárny mohly stát i jiné motivace než pouze snaha o ochranu sbírky.

¹⁴ Korespondence je uložena jednak v Kroměříži na zámku, Muzeum umění Olomouc – Arcidiecézní muzeum Kroměříž, karton Zámecká obrazárna Kroměříž, korespondence, 1938–1947 (dále jen MUO–AMK), jednak v Brně, Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně, historický spisový archiv,

3

Obr. 3. Hořící zámecká věž z 4. května 1945. Foto: Miroslav Havela, Kroměříž, Muzeum Kroměřížska.

Obr. 4. Tiziano Vecellio, zv. Tizian, *Apollo a Marsyas*, olej, plátno, 220 × 204 cm, Kroměříž, zámek, sbírka Arcibiskupství olomouckého. Repro: Muzeum umění Olomouc – Arcidiecézní muzeum Kroměříž.

4

s obrazy označenými nápisem: „*Eigenthum der fürst. erzbischöfl. Gallerie in Kremsier*.“¹⁵ Bedny měly následující rozměry: 265 × 75 cm; 90 × 64 cm; 81 × 51 cm; 110 × 75 cm; 110 × 90 cm; 141 × 186 cm; 80 × 60 cm; 97 × 60 cm. Jejich obsah není znám, neboť při předání nebyly otevřeny, a nebyl tudíž pořízen ani jejich soupis. Bezesporu však obsahovaly s výjimkou Tizianova obrazu nejcenější díla sbírky. V dodatku dopisu se uvádí, že Černínský archiv tímto přebírá péči o uvedené obrazy, zříká se však jakékoli zodpovědnosti za škody, které by mohly utrpět při bombovém útoku, požáru nebo krádeži v souvislosti s koncem války.

Bezprostředně po osvobození se začal správce kroměřížské sbírky shánět po svých dílech, za čímž bezpochyby stál arcibiskup Leopold Prečan.¹⁶ Karel Tríska, archivář Černínského archivu, ubezpečil Památkový úřad v Brně, že bedny s obrazy z Moravy přečkaly válku nepoškozené a že jsou dobře uloženy v zámecké kapli. Aloisi Richterovi, který byl pověřen navrácením sbírky

do Kroměříže, byla vystavena plná moc „u příležitosti přestěhování obrazů z arcibiskupské galerie v Kroměříži, jež byly rovněž z příkazu památkového úřadu v Brně dopraveny z protileteckých důvodů do archivu v Jindřichově Hradci“.¹⁷ Obrazy byly do zámku v Kroměříži navraceny 24. srpna 1945.¹⁸

Příloha 1

Dopis olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana Heinrichu Fleckovi z 5. dubna 1945, Olomouc, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Ústřední ředitelství arcibiskupských statků Kroměříž, inv. č. 24 605, signatura ZV 63, karton 3596, fol. 4–5.

Nr. 148/45

Hl. Berg bei Olmütz, den 5. April 1945

*An den hochverehrten Herrn
Herrn Dr. Heinrich Fleck,
Zwangsverwalter der fürsterzbischöflichen
Zentral-Güterdirektion in Kremsier*

Hochverehrter Herr Doktor!

*Soeben wurde ich benachrichtigt, dass am
Freitag den 6. IV. d. J. aus der erzbischöflichen
Gemädegalerie in Kremsier 25 der kostbarsten
Gemälde nach Neuhaus in Böhmen zur Siche-*

■ Poznámka

kartony Kroměříž, zámek (dále jen NPÚ, ÚOP v Brně). Srov. Zapletalová (pozn. 2).

15 Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Jindřichův Hradec (dále SOA Jindřichův Hradec), Zemědělsko-lesnický archiv, karton 8, 14 fólií, dokument z 11. dubna 1945, nečíslovaný. S „*Frau Böhm*“ se setkáváme již v dopise E. W. Brauna jistému komisaři Humlíkovi do Kroměříže 9. září 1943. E. W. Braun strávil podle vlastních slov několik hodin spolu s uvedenou paní Böhm a Albertem Kutalem v Kroměříži (MUO–AMK, dopis z 9. září 1943). Restaurátorka Hedvika Böhm Hajek byla ve styku s E. W. Braunem i A. Kutalem. Překreslovala z kroměřížských obrazů pro nový německý katalog signatury (MUO–AMK, Ibídem, dopis z 9. (?) prosince 1943).

16 Korespondence uložena částečně v MUO–AMK, v SOA Jindřichův Hradec a v NPÚ, ÚOP v Brně. Srov. Zapletalová (pozn. 2).

17 SOA Jindřichův Hradec, dopisy z 20. srpna 1945, č. j. A–224/45 a A–225/45.

18 SOA Jindřichův Hradec, dopis z 25. srpna 1945, č. j. A–247/45; 20. srpna 1945, č. j. 42/45.

nung vor den möglichen Kriegsbeschädigungen überführt werden sollen. Ich bedauere sehr, dasz ich von keiner Seite mit Ausnahme einer einzigen mündlichen Mitteilung von diesem Vorhaben verständigt wurde, da mir sicherlich als Erzbischof von Olmütz das Recht zusteht, die erzbischöfliche Gemäldegalerie in Kremsier in Ordnung zu halten, aber auch die Pflicht, dies zu tun, sodasz man mir es mit Recht übelnehmen könnte, wenn ich in dieser Angelegenheit mich passiv verhalten würde. Ich halte es fast für sicher, dasz die kostbaren Bilder viel sicherer wären, wenn sie in dem überaus fest gebauten Kremsierer Schlosse in einer alle Sicherheit bietenden Räumlichkeit deponiert würden. Unlängst habe ich erfahren, dasz der gute Wille, den wertvollen und für die Kunstgeschichte bedeutenden Gegenständen einen sicheren Ort ausfindig zu machen nicht hinreichend ist, diesen Schutz den Werteffekten auch wirklich zu gewähren. Ich denke hier an einen konkreten, mir bekannten Fall, wo der Eisenbahnwaggon, in dem ausserordentlich wertvolle Sachen aus einem fremden Staate zu uns überführt wurden, lange Zeit ganz vereinsamt und offen auf den Geleisen einer Bahnstation gestanden, wodurch die überführten kostbaren Gegenstände zum grossen Schaden gekommen sind und nimmer mehr ersetzt werden können. Schon die Transportierung solcher Sachen bei dem Umstande als die Fliegerangriffe auf die Bahnzüge heutzutage nicht vereinzelt sind, ist an und für sich so gefährlich, dasz das Einlangen der Sendung am Bestimmungsorte sehr problematisch erscheint. Ich bitte Sie daher, hochverehrter Herr Doktor, als den Verwalter der erzbischöflichen Vermögensschaften, mit aller Wucht Ihrer Autorität an kompetenten Stellen einzuschreiten und daselbst auch mitzuteilen, wie sehr ich bedauere, dasz ich in einer so wichtigen Angelegenheit überhaupt nicht gefragt wurde, nachdem ich als Erzbischof von Olmütz in einem besonderen Verhältnisse zu der erzbischöflichen Gemäldegalerie in Kremsier stehe und gleich meinen Vorgängern keine Mühe gespart habe, diese so gut bekannte Gemäldegalerie auf dem Niveau der bedeutendsten derartigen Sammlungen zu erhalten.

Zum Schlusse bemerke ich noch, dasz es sich in diesem Falle um Veräusserung kostspieliger kirchlicher Gegenstände im Werte von mehr als 30.000 Lire handelt und dasz ich in allen solchen Veräusserungsfällen verpflichtete bin, die Zustimmung des hl. Stuhles zu erwirken, da ohne diese Zustimmung jedes solche Rechtsgeschäft null und nichtig erscheint. Ich werde über diesen Fall bei der Erledigung der

betreffenden mir als Diözesanbischof vom hl. Stuhle vorgeschriebenen Fragen anlässlich der nächstfolgenden amtlichen Berichterstattung an den hl. Stuhl ausführlich berichten müssen. Auch aus diesem Grunde bitte ich Sie, hochverehrter Herr Doktor, an kompetenten Stellen einzuschreiten.

Hochachtungsvoll
Dr. Leop. Prečan
Erzbischof

Příloha 2

Dopis olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana Heinrichu Fleckovi z 5. dubna 1945, Olomouc, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Ústřední ředitelství arcibiskupských statků Kroměříž, inv. č. 24 605, signatura ZV 63, karton 3596, fol. 2–3.

Nr. 149/45

Hl. Berg bei Olmütz, den 5. April 1945

An den hochverehrten Herrn
Herrn Dr. Heinrich Fleck,
Zwangsverwalter der fürsterzbischöflichen Zentral-Güterdirektion in Kremsier

Hochgeehrter Herr Doktor!

Im Nachhange zu meiner ersten Zuschrift vom 5. d. M. in Betreff der erzbischöflichen Gemäldegalerie erkläre ich noch folgendes.

Ich bedauere abermals sehr, dasz ich von der geplanten Ueberführung der kostbarsten Stücke der Kremsierer Gemäldegalerie von niemandem verständigt wurde. Erst heute bekam ich eine kurze Mitteilung des H. Dr. Richter, dasz die in Aussicht genommenen Bilder schon am Freitag transportiert werden sollen.

Dagegen protestiere ich als Erzbischof von Olmütz, dem ein weiteres Recht zusteht, diese Galerie zu verwalten, als das allgemeine Nutzungsrecht in Bezug auf das Eigentum der erzbischöflichen Mensa.

Ich musz mich selbst schützen, da ich nicht wissen kann, ob ich nicht der strafbaren Fahrlässigkeit von der zuständigen kirchlichen Behörde beschuldigt würde, wenn ich nicht gegen die Ueberführung bzw. Veräusserung der in Rede stehenden Bilder mit meiner ganzen bischöflichen Autorität eine entschiedene Stellung nehmen würde.

Es erübrigt mir kein anderer Weg, als diese Sache sofort der Apostolischen Nunziatur zu melden, was mir jedenfalls niemand übelnehmen könnte, wer die kirchlichen Gesetze und

die daraus resultierende Praxis kennt.

Im Interesse der guten Sache ersuche ich nochmals, in dieser Angelegenheit das Möglichste zu tun, dasz die kostbarsten Bilder, für deren Sicherung zu bürgen ich verpflichtet bin, in Kremsier weiter bleiben, da ich überzeugt bin, dasz der monumentale feste Bau dieses Schlosses eine weit grössere Garantie bietet als jeder andere noch so feste Bau. Ich kann nicht umhin, auf die so fest gebaute sala terrena in meinem Schlosse Ihre Aufmerksamkeit zu lenken bzw. zu betonen, dasz heutzutage arfahungsgemäss kein Bau, mag er noch so fest sein, geeignet ist, sichere Unterkunft sowohl für die Menschen als auch für die Sachen zu bieten. Es kann auch niemand mit einer Wahrscheinlichkeit behaupten, dasz dieser oder jener Ort /z.B. irgendwo in Böhmen/ vor den Bomben sichere Zuflucht bieten könnte.

Indem ich nochmals gegen die Art und Weise protestiere, in welcher diese für das Erzbistum so wichtige Sammlung ihrem jetzigen Aufbewahrungsorte entzogen und an einen mir nicht bekannten Ort überführt werden soll, ersuche ich nochmals, alles Menschenmögliche zu unternehmen, dasz diese Gemäldegalerie, zu der übrigens jeder Erzbischof – auch mich nicht ausgenommen – so viel beigetragen hat, im Kremsierer Schlosse verbleibe.

Hochachtungsvoll
Dr. Leop. Prečan
Erzbischof

Příloha 3

Dopis Heinricha Flecka olomouckému arcibiskupovi Leopoldu Prečanovi z 9. dubna 1945, Olomouc, Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Ústřední ředitelství arcibiskupských statků Kroměříž, inv. č. 24 605, signatura ZV 63, karton 3596, fol. 1.

9. April 1945

An den Herrn Erzbischof
Dr. Leopold Prečan
Olmütz – Heiliger Berg.

Hochverehrter Herr Erzbischof!

Ich bestätige den Empfang Ihrer beiden Briefe in der Angelegenheit der Verbringung der Bilder. Wie ich bereits den Herren des Denkmalamtes gesagt habe, habe ich lebhaft bedauert bei der Kürze der vom Staatsministerium gestellten Termine nicht vorher mit Ihnen Rücksprache nehmen zu können, was ich sonst

unbedingt getan hätte. Professor Kühn hat die Angelegenheit, wie er auch hier zu Protokoll gegeben hat, auf ausdrücklichen Befehl des Herrn Deutschen Staatsministers durchgeführt, der über die Durchführung persönliche Meldung verlangt hat. Wie mir gemeldet wurde sind die Bilder inzwischen wohlbehalten am Bestimmungsort eingetroffen.

Selbstverständlich kann man über die Zweckmässigkeit der Massnahme geteilter Ansicht sein, jedoch ist es klar, dass weder Sie, hochverehrter Herr Erzbischof, noch ich die Lage so zutreffend beurteilen können wie der Herr Staatsminister, und seinen Anweisungen war daher selbstverständlich auch in diesem Falle Folge zu leisten. Das Eigentumsrecht des Erzbistums Olmütz wird in keiner Weise bestritten, die Bilder bleiben selbstverständlich auch in Neuhaus erzbischöfliches Vermögen. Herr Dr. Richter wird Ihnen bereits darüber Kenntnis gegeben haben, dass ich mich für die Kunstgegenstände stets eingehend interessiert habe und alles Erdenkliche meinerseits getan habe und tue, um dieselben zu erhalten und vor Schaden zu bewahren. Aus dieser Einstellung heraus habe ich bisher immer auf einem Verbleiben der Sachen in Kremsier bestanden.

Die Verantwortung mich der ausdrücklichen Weisung des Staatsministers zu widersetzen konnte ich jedoch unmöglich auf mich nehmen, weil ich der Ansicht bin, dass das Staatsministerium in seiner Fürsorge für das wertvolle Kulturgut – das ja im höheren Sinne ein Besitz der ganzen Kulturwelt ist – aus seiner klaren Kenntnis der Situation heraus richtigere Entscheidungen treffen wird als wie.

Der Tizian ist übrigens hiergeblieben, weil er wegen seiner Grösse nicht verladen werden konnte. Ich habe mit Dr. Richter einen Verstock im Schloss ausfindig gemacht, wo wir ihn relativ sicher aufbewahren wollen.

Ich bitte überzeugt zu sein, dass von meiner Seite alles Erdenkliche geschieht und geschehen wird, um den Kremsierer Kunstbewitz durch diese schweren Zeiten hindurchzubringen.

Sobald mir wieder ein Wagen zur Vergügung steht, werde ich Gelegenheit nehmen Herrn Erzbischof persönlich Bericht zu erstatten.

Im Falle die Bilder in Feindeshand fallen, werden natürlich weder Sie noch ich sie retten können, da der gesamte Kunstbesitz in Europa systematisch von Juden gestohlen und nach Amerika verschoben wird. Nachdem unsere Feinde dies auch mit Gemälden aus ihnen verbündeten Länder, wie Frankreich und Holland, so handhaben, erscheint es sicher, dass auch

die Kunstschatze unseres Landes nicht anders behandelt werden. Die Voraussetzungen zur Erhaltung dieser Kulturwerte bildet also der endliche Sieg der deutschen Sache.

Mit vorzüglicher Hochachtung verbleibe ich Ihr sehr Ergebener

[připis vlevo dole tužkou]

Abschr(eiben): Prof. Kühn
SS – Stdfhr⁴⁹ Fischer, Prag

Příspěvek vznikl za podpory MŠMT ČR udělené Univerzitě Palackého v Olomouci (IGA_FF_2023_010).

doc. PhDr. Jana ZAPLETALOVÁ, Ph.D.
Univerzita Palackého v Olomouci,
FF, Katedra dějin umění
j.zapletalova@upol.cz

■ Poznámky

19 Standartenführer (?).

Inspekce památkových objektů pod správou Národního památkového ústavu jako důležitý nástroj řízení

Povaha, význam a způsob nabytí spravovaných objektů

Národní památkový ústav (dále jen NPÚ) jako zastřešující oborová instituce vykonává vlastnická práva k více než stovce českých a moravských hradů, zámků, klášterů a dalších historických objektů.¹ Jedná se nepochybně o jednu z největších a nejcennějších částí národního kulturního dědictví. Povaha a kvalita tohoto mimořádného souboru má mnoho stránek, jimiž se hrady a zámky vydělují z běžného vnímání a stávají se ikonami. Ikonami historie, dějin umění (architektury, malířství, sochařství i dalších výtvarných oborů), stejně jako literatury, divadla, národopisu, folkloru a regionálního života a kultury. Postupem doby došlo téměř u všech těchto objektů ke změnám prvotního určení a v současnosti jsou vnímány především jako monumenty spojené s uchováváním paměti národa a také jako důležité turistické cíle na samém vrcholu tzv. turistického průmyslu.

Tento různorodý soubor zahrnuje poměrně širokou škálu objektů – hradní torza z raného a vrcholného středověku, jako je např. Přímada, Landštejn, Bezděz, Trosky, Rabí nebo Lipnice, vzácně dochované hradní celky, např. Karlštejn, Křivoklát, Pernštejn a Buchlov, bohaté městské hradozámecké a zámecké komplexy typu Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Litomyšl či Třeboň a také luxusní zámecká sídla s parkovými areály a romantickými stavbami, jako jsou např. Lednice, Krásný Dvůr, Kynžvart, Hluboká, Veltrusy a další. Obzvláště cenný je i soubor církevních staveb, především pak čtyři monastické komplexy Kladruhy, Plasy, Zlatá Koruna a klášter Sázava.

Dohromady spolu s rozsáhlým kulturním bohatstvím nashromážděným a uchovávaným v mobiliárních fondech² představuje hmotná i ne-

■ Poznámky

1 Samotný výčet spravovaných objektů (viz Status NPÚ) je obrazem velikosti a důležitosti úkolu NPÚ jako spravující instituce. Z výčtu je zřejmé, že objem práce a odpovědnosti NPÚ je výrazně větší, než je tomu u profesně srovnatelných institucí v blízkém zahraničí (Rakousko, Bavorsko).

2 Mobiliární fond na památkových objektech pod správou NPÚ představuje k 31. 7. 2020 celkem 1 289 093 inventárních jednotek.